

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული ბანკითარების შესწავლის საპროექტო

ლექსიკონი ეკა

თსუ-ის ასოცირებული პროფესორი,
ტურიზმის კვლევითი ცენტრის ხელმძღვანელი

დოდაშვილი ვეკო

თსუ-ის დოქტორანტი,
ტურიზმის კვლევითი ცენტრის წევრი

საქართველოს ეკონომიკაში ტურიზმი ყველაზე სწრაფად მზარდი ინდუსტრიაა. შესამჩნევი წარმატებული შედეგები გამოვლინდა მას შემდეგ, რაც ხელისუფლებამ იგი პრიორიტეტულ დარგად აღიარა და მისი მასტიმულირებელი პოლიტიკა გაატარა.

ტურიზმის მიმართულებებს შორის მონინავე ადგილი კულტურულ ტურიზმს უკავია, რადგანაც ყველა ტურისტული პროდუქტი, პირდაპირ თუ ირიბად, უკავშირდება ქვეყნის სპეციფიკურ და ავთენტურ კულტურულ ძეგლებს. მათ შესახებ წარუშლელი შთაბეჭდილების შექმნა კი კარგად დახელოვნებულ კულტურული მემკვიდრეობის გიდებს შეუძლიათ შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდებით, ადეკვატური ხერხებით.

ნაშრომში წარმოდგენილია კვლევის შედეგები, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული განვითარების წინაშე არსებული გამოწვევების შესწავლის და შესაძლებლობების გამოვლენის მიზნებიდან გამომდინარე. კვლევის შედეგები დაეხმარება „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის“ მოდულური პროფესიული და სხვა აღნიშნულ პროფესიის განვითარებაზე მიმართული მოკლევადიანი პროგრამების სრულყოფას.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდი, გიდის ბიზნესი

პრობლემის აქტუალურობა: ტურიზმი შთაბეჭდილების ეკონომიკაა, რადგანაც ტურისტები ეძებენ მოცემული ადგილისთვის ავთენტურ და შინაარსობრივად დატვირთულ შთაბეჭდილებებს. ტურისტული პოტენციალის პოპულარიზაცია მატერიალური და არამატერიალური კულტურისა და მემკვიდრეობის გაცნობას უკავშირდება, რაც კულტურული ტურიზმის პროდუქტზე მოთხოვნას ზრდის. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების შესახებ „ახალი“ და „განსხვავებული“, ან „დამახასიათებელი“, „სპეციფიკური“ და „ავთენტური“ ინფორმაციის მიწოდება და წარუშლელი შთაბეჭდილების შექმნა კი კულტურული მემკვიდრეობის გიდის მაღალკვალიფიციურობაზე მეტყველებს.

საქართველოში, კულტურული ტურიზმის განვითარების საჭიროებებიდან გამომდინარე, შემუშავდა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის დიპლომირებული პროგრამა. აღმოჩნდა, რომ ბაზარზე უამრავი გიდი ეწევა საქმიანობას, რომელთაც არ აქვთ შესაბამისი კვალიფიკაცია და უნარები, რაც აფერხებს მაღალხარისხიანი მომსახურების განევას და ტურისტთა კმაყოფილების ზრდას.

კვალიფიციური კადრების მომზადების და დასაქმების ხელშეწყობის მიზნით საქართველოში მოდულური პროფესიული პროგრამების დანერგვა საპილოტე რეჟიმით 2016 წლიდან დაიწყო, პროფესიული უნარების განვითარების საფუძველზე თვითდასაქმებისა და მენარმეობის ხელშეწყობის მიზნით. პროგრამებს შორის წარმოდგენილია „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის“ მოდულური პროფესიული პროგრამა, რომლის მიზანსაც წარმოადგენს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის კვალიფიციური გიდის მომზადება საჭირო თეორიული ცოდნით და პრაქტიკული უნარ-ჩვევებით, რათა კურსდამთავრებულმა შეძლოს კვალიფიკაციის შესაბამისად დასაქმება. პროგრამის დასრულების შემდეგ კურსდამთავრებულმა უნდა შეძლოს უფლებამოსილი ორგანიზაციის მიერ ტურისტებისათვის შემუშავებული ტურისტული მარშრუტისა და შესაბამისი პროგრამის განხორციელება; საექსკურსიო მომსახურება მთელი საქართველოს ან/და კონკრეტული რეგიონის მასშტაბით; ტურისტული ჯგუფის მართვა; ტურის საორგანიზაციო სამუშაოების განხორციელება; პრობლემური სიტუაციების მართვა; ექსკურსიის მომზადება და ჩატარება.

კვლევის მიზანია საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული განვითარების წინაშე არსებული გამოწვევების შესწავლა და შესაძლებლობების გამოვლენა.

აღნიშნული მიზნიდან გამომდინარე, შევისწავლეთ „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის“ პროფესიული სტანდარტი, ასევე, „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის

გიდის“ მოდულური პროფესიული პროგრამა და „საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ“ (20 სექტემბერი 2018; N 3442-ს), პროფესიულ კვალიფიკაციათა განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდი“ – სახელმძღვანელო და აღნიშნულ თემატიკასთან დაკავშირებული ქართველი და უცხოელი მეცნიერების შრომები, საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშები; ანკეტური გამოკითხვისათვის კითხვარის ფორმირების პროცესში გვქონდა დარგის ექსპერტებთან კონსულტაციები. ასევე, კვლევა ეფუძნება საკვლევ თემაზე არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის შესწავლას, ექსპერტულ და დაკვირვების მეთოდებს.

კვლევის მეთოდოლოგია კვლევის ჩასატარებლად ვისარგებლეთ რაოდენობრივი კვლევის მეთოდით – ელექტრონული ფორმით ანკეტური გამოკითხვის ინსტრუმენტით. კვლევა განხორციელდა 2018 წლის დეკემბერში.

გამოკითხვის ჩასატარებლად გამოვიყენეთ დეტერმინირებული მეთოდი, კონკრეტულად კი ზედაპირული შერჩევის (Judgmental Sampling) და შერჩევა „თოვლის გუნდის“ პრინციპით (Snowball Sampling) მეთოდების კომბინაცია (წულაძე, 2006). პირველ ეტაპზე მიზნობრივად შევარჩიეთ რესპოდენტების კანდიდატურები, გამოკითხვის შემდგომ კი ისინი დაგვეხმარნენ სხვა რესპოდენტების მოძიებაში და გამოკითხვაში. რადგან კვლევის მიზანი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული განვითარების საკითხებს ეხება, მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ უშუალოდ მოქმედი გიდების გამოკითხვა – როგორც თვითშეფასების ინსტრუმენტი – და მათ წინაშე არსებული გამოწვევების შესწავლა. ამრიგად, მიზნობრივ აუდიტორიაზე მორგებული კვლევა უფრო ეფექტურად მიგვაჩნია კვლევის ამოცანების გადასაწყვეტად. ანკეტური გამოკითხვის საფუძველზე გამოვიკითხეთ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის მოდულური პროფესიული პროგრამის კურსდამთავრებულები, რომელთაც აქვთ გიდის პროფესიული კვალიფიკაცია, ასევე მოქმედი გიდები პროფესიული გამოცდილებით, რომლებიც საქმიანობენ კულტურული ტურიზმის სფეროში (სულ 69 ადამიანი).

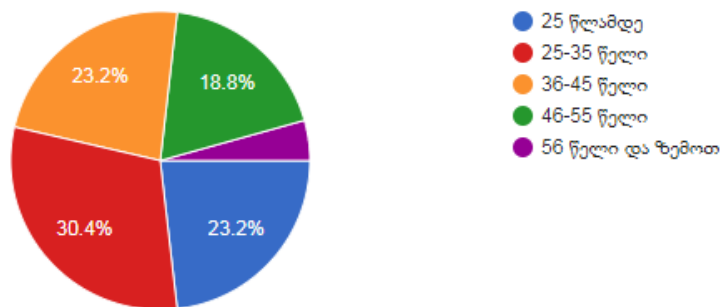
კითხვარი შედგება 19 კითხვისგან, სადაც თითოეულს აქვს სავარაუდო პასუხები და ღია პასუხის ვარიანტიც, რაც რესპოდენტს საკუთარი აზრის გამოხატვის შესაძლებლობას აძლევს.

კვლევის შედეგად დადგინდა გიდების პროფილი:

დიაგრამა 1.

ასაკი

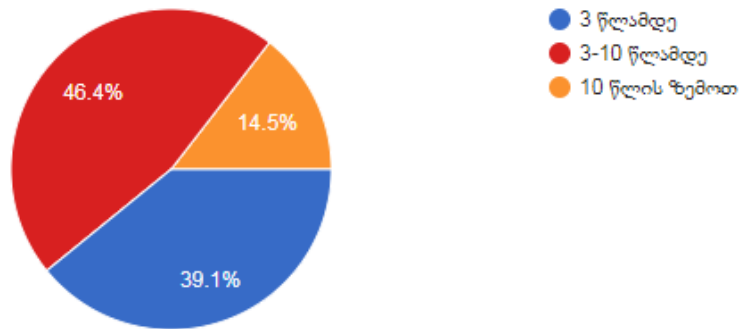
69 responses

გამოკითხული 69 რესპოდენტიდან 80,8 %-ს 25-55 წლამდე ასაკის გიდები შეადგენენ, რაც გამორიცხავს „დაბერების“ პრობლემას და მათან დაკავშირებულ საფრთხეებს და უარყოფით მოლოდინებს. ამასთან, გამოკითხულთა 63,8% მდებრობითი სქესის წარმომადგენელია.

სამუშაო გამოცდილება

69 responses

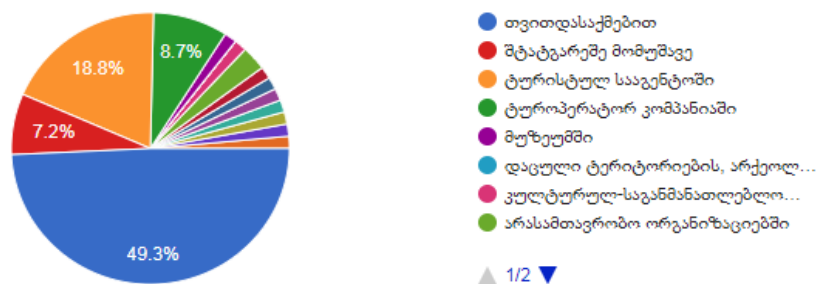

გამოკითხულთა 46,4 %-ს 3-10 წლამდე სამუშაო გამოცდილება აქვს, თუმცა მნიშვნელოვანი ნაწილი (39,1%) დამწყებია და მხოლოდ 3 წლიანი პროფესიული საქმიანობის სტაჟი აქვთ, რაც იმას ნიშნავს, რომ ტურიზმის ბაზარზე მზარდი მოთხოვნის შესაბამისად მოხდა პროფესიით დაინტერესება და დასაქმება.

გამოკითხულთა 53,6%-ს არ აქვს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული კვალიფიკაცია, თუმცა მათ აქვთ კვალიფიკაცია ეკონომიკის, პედაგოგიკის, ტურიზმის, საზოგადოებრივი გეოგრაფიის მიმართულებით და ასევე არაფორმალური განათლება გიდის პროფესიული კვალიფიკაციის ამალღების მიმართულებით.

სად ხართ დასაქმებული?

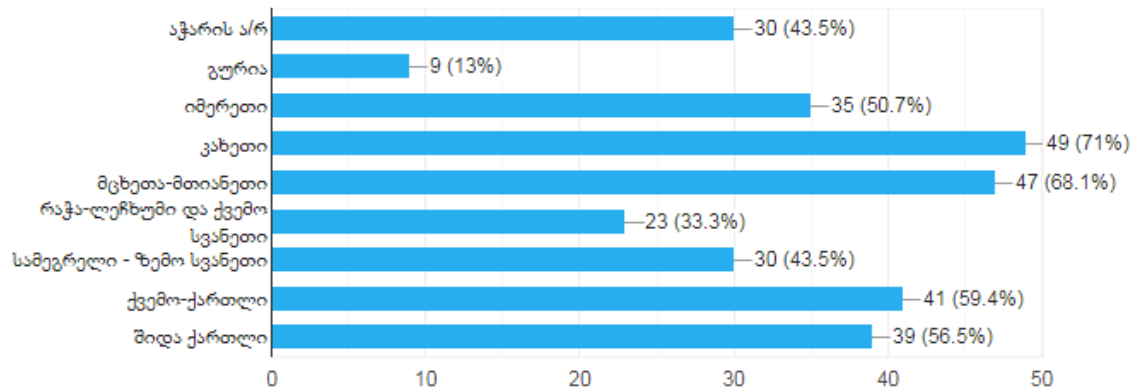
69 responses

გამოკითხულთა 50 %-მდე თვითდასაქმებულია, 7, 2% – შტატგარეშე მომუშავე, რაც საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული პროგრამის ერთ-ერთ მთავარ მიზან – თვითდასაქმებისთვის ხელშეწყობას გამოხატავს. 18,8 % ტურისტულ სააგენტოში მუშაობს, 8,7% ტუროპერატორ კომპანიაში, დარჩენილი 26 % სხვადასხვა ტურისტული მომსახურების საქმიანობის განმახორციელებელ ორგანიზაციებში მუშაობენ.

საქართველოს რომელ რეგიონში/რეგიონებში ეწევით საექსკურსო მომსახურებას?

69 responses

გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი თავის საქმიანობას ეწევა კახეთის, მცხეთა – მთიანეთის, ქვემო ქართლის, შიდა ქართლის, აჭარის და იმერეთის რეგიონებში.

აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 87% ფლობს ქართულ ენას, 73,9% რუსულ და 58 % ინგლისურ ენებს. 5,8 % იტალიურის, 4,3% თურქულის და გერმანულის მცოდნეა. ძირითადად მომსახურებას ახორციელებენ ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენებზე. ამასთან, მშობლიურ ენაზე ტურისტული მომსახურების მიახლოებითი დღიური სრული განაკვეთის ანაზღაურება 50 -100 ლარამდეა 50,7 %-სთვის, 101-150 ლარამდეა 26,1%-სთვის. 14,5 %-სთვის ეს მაჩვენებელი 50 ლარამდეა, ხოლო 10% იღებს 151 ლარის ზემოთ დღიურ ანაზღაურებას. უცხო ენაზე ტურისტული მომსახურების მიახლოებითი დღიური სრული განაკვეთის ანაზღაურება უფრო მაღალია და 46,4% სთვის 101-150 ლარს შეადგენს. თუმცა, 26 % -სთვის ანაზღაურების მაჩვენებელი 100 ლარამდეა.

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდებს მუშაობა ძირითადად მცირე ჯგუფებთან უწევთ: გამოკითხულთა 66,7 % მომსახურებას უწევს მცირე ჯგუფებს (10 კაცამდე), 13 % დიდ ჯგუფებს, მხოლოდ 13%-ია ინდივიდუალური მომსახურების წილი.

აღნიშნულთან ერთად, დავინტერესდით გამოგვეკვლია ის პრობლემებიც, რაც თავს იჩენს ადგილობრივ და უცხოელ ტურიტებთან მომსახურების განწევსას. გამოკითხულები ადგილობრივ ტურიტებთან ურთიერთობის მთავარ პრობლემებში მიაჩნებენ დროსი მენეჯმენტის, ჯგუფის მართვის, ეთიკის და კვებასთან, ღამისთევასთან და ტრანსპორტთან დაკავშირებულ პრობლემებს. უცხოელ ტურიტებთან ძირითადად თავს იჩენს კულტურული განსხვავებების, კვებასთან, ღამისთევასა და ტრანსპორტთან დაკავშირებული, დროის მენეჯმენტის და კომუნიკაციის პრობლემები. ნათელია, რომ პრობლემები ძირითადად ერთი და იგივეა და უკავშირდება ტურიზმის მენეჯმენტის საკითხებს. შესაბამისად, ტურისტული პროდუქტის ხარისხის ამაღლების მიზნით მეტი აქცენტირება უნა გაკეთდეს ტურის დაგეგმვისა და ორგანიზების საკითხებზე.

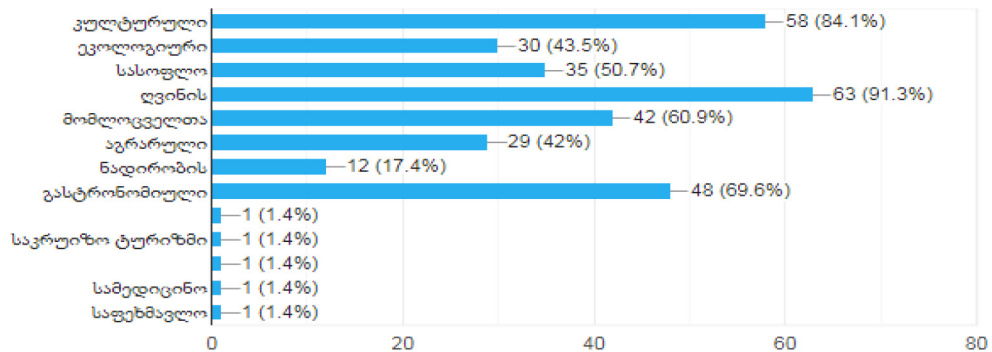
აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულები გიდის ბიზნესის წარმატებისთვის მნიშვნელოვან ცოდნა-უნარებად თვლიან გიდის ბიზნესთან დაკავშირებულ ყველა ორგანიზაციულ საკითხს, თუმცა მხოლოდ 1% თვლის ბიზნეს განათლებას წარმატების ფაქტორად. შეუსაბამო პასუხებიდან ჩანს, რომ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდები ნაკლებად არიან გათვით-ცნობიერებულნი ბიზნესის მენეჯმენტის საკითხებში. ბიზნესს წარმატის მიღწევა შეუძლებელია დაგეგმვის, მენეჯმენტისა და ორგანიზაციის საკითხების ცოდნისა და უნარ-ჩვევების გარეშე.

კვლევის პროცესში გვსურდა გაგვეჩვენა სპეციალიზებული ტურების განვითარების შესაძლებლობები საქართველოსთვის. აღმოჩნდა, რომ გამოკითხულებს საქართველოსთვის პერ-სპექტიულ სპეციალიზებულ ტურებად მიაჩნიათ ღვინის, კულტურული, მომლოცველთა, გასტრონომიული და ეკოლოგიური ტურები. ნაკლებ აქცენტს აკეთებენ სამედიცინო, საფეხ-მავლო, საკრუიზო და MICE ტურებზე.

დიაგრამა 5.

რომელი სპეციალიზებული ტურები მიგაჩნიათ საქართველოსთვის პერსპექტიულად? (შესაძლებელია რამდენიმე პასუხი)

69 responses

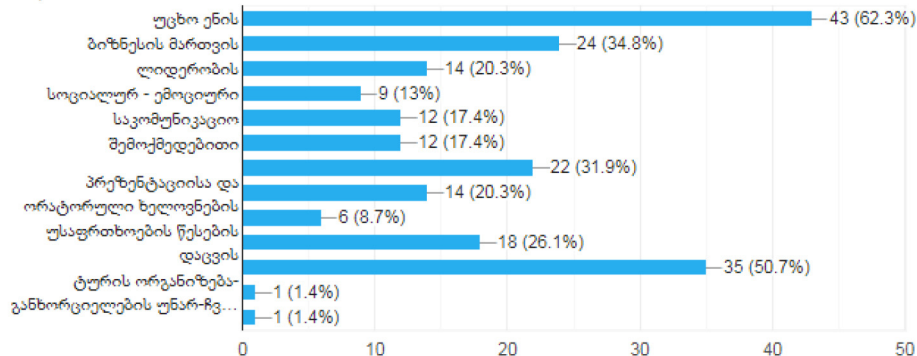

ამასთან, კულტურული მემკვიდრეობის გიდების თვითშეფასების და განვითარების საჭიროებების გამოვლენის მიზნით კითხვარში წარმოდგენილი იყო საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული სტანდარტით განსაზღვრული ცოდნა და უნარ-ჩვევები.

დიაგრამა 6.

რა სახის ცოდნისა და უნარების განვითარება გსურთ? (შესაძლებელია რამდენიმე პასუხი)

69 responses

გამოკითხვაში ჩართული გიდები, საკუთარი რესურსის თვითშეფასების საფუძველზე, მიზანშეწონილად მიიჩნევენ უცხო ენის, პირველადი სამედიცინო დახმარების, ბიზნესის მართვის, და სტრესული სიტუაციების მართვის უნარების განვითარებას. თუმცა ნაკლებ ყურადღებას უთმობენ სოციალურ-ემოციური, საკომუნიკაციო და შემოქმედებითი უნარების განვითარებას, რაც მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის 2019 წლის ანგარიშით მომავალი 10 წლის განმავლობაში ყველაზე მოთხოვნილი უნარები იქნება.

ამრიგად, გამოკითხულთა მნიშვნელოვან ნაწილს სხვა კვალიფიკაციის მატარებელია, თუმცა მოახდინეს პროფესიის მოდიფიცირება ტურიზმის ბაზრის მოთხოვნებიდან გამომდინარე; ყველა გამოკითხული მშობლიურ ენასთან ერთად ფლობს ორ უცხო ენას. მათი სამუშაო დატვირთვა სეზონურია. შემოსავლები მერყეობს საათობრივად 40 – 200 ლარის ზემოთ ფარგლებში. გიდების პროფესიული განვითარების თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ისეთი სასწავლო თემების წინ ნამონევა და გაღრმავება, როგორცაა: გასტრონომიური კულტურა საქართველოში, საქართველოს მატერიალური და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა, საქართველო პოლიტიკურ რუქაზე, ეთნოლოგია, ეკოლოგია და ა.შ. უნარ – ჩვევების განვითარების მიზნით საჭიროა აქცენტი გაკეთდეს უცხო ენის, პირველადი სამედიცინო დახმარების, ბიზნესის მართვის, და სტრესული სიტუაციების მართვის უნარების განვითარებაზე. კვლევის შედეგებმა, გვიჩვენა, რომ პროცესის შემდგომი გაღრმავებისთვის მნიშვნელოვანია შევისწავლოთ კვალიფიკაციის, გამოცდილებისა და შემოსავლების კორელაცია, შემოსავლების გეოგრაფიული სტრუქტურა, მოცულობა და დინამიკა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის ბიზნესის განვითარებაზე დაკვირვების მიზნით.

ლიტერატურა

1. საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის პროფესიული მოდულური პროგრამა, 2016
2. „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდის“ პროფესიული სტანდარტი,
3. „საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ“ (20 სექტემბერი 2018; N 3442-1ს);
4. პროფესიულ კვალიფიკაციათა განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გიდი“ – სახელმძღვანელო.
5. 2015 Skills Toward Employment and Productivity, STEP.
6. Georgia’s Labor Market and Educational System, Prepared by Francois Painchaud (IMF), Lire Ersado (World Bank), and Jouko Sarvi (Asian Development Bank); <http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/CJFA/issue/view/1140/showToc>; ISSN 2300-1240 (print); ISSN 2300-3065 (online);
7. Lekashvili E., Vodashvili V., Legal Regulation of Tourism Business in Georgia, Copernican Journal of Finance and Accounting, Vol.6, No 1. (2017). pp. 67-76;
8. Lekashvili Eka, Dodashvili Veko, Professional Development Challenges and Opportunities of the Georgian Cultural Heritage Guides, IMC Art & Science 2019: Innovative Methodologies: International Art & Science Conference, 2-11 April, 2019, University of Zagreb, Croatia, pp.60-62.
9. World Tourism Organization (2015), Affiliate Members Global Reports, Volume twelve – Cultural Routes and Itineraries, UNWTO, Madrid.

FOR THE STUDY OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT ISSUE OF THE GEORGIAN CULTURAL HERITAGE GUIDES

Lekashvili Eka

*Associate Professor at Iv. Javakishvili Tbilisi State University,
head of Tourism Research Center*

Dodashvili Veko

*Doctoral student at Iv. Javakishvili Tbilisi State University,
member of Tourism Research Center*

Summary

Tourism is the fastest growing industry in Georgian Economy. Significant success has been demonstrated after the government recognized it as a priority industry and implemented a stimulating policy.

The leading sector in tourism is cultural tourism, because every touristic product, directly or indirectly, is connected to the specific and authentic cultural monuments of the country. While creating long-lasting impressions is connected to the well-trained cultural heritage guides, by providing relevant information, with adequate means.

The work presents the results of the research for the purpose of exploring the challenges and opportunities facing the professional development of Georgian cultural heritage guides. The results of the research will help to improve modular vocational program of „the Georgia

Keywords: *Georgian cultural heritage guide; Business of Guiding.*